

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. I. Quibusdam præmissis difficultas resolvitur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

hiberi solutio. Prima est, Augustinum solum vel-
le quod ille qui furatur, & dat eleemosynam ex
re furto sublata, gravius peccat per accidens,
quatenus scilicet reddit se impotentem ad fa-
ciendam restitutionem, ex quo nova injuria fit
vero domino; & hoc innuunt verba illa: *Si to-
rum quod abstulit tribuat*. Verum hæc impoten-
tia non oritur ex ipsa eleemosyna, quatenus elee-
mosyna est, sed ex eo quod ille qui furatur, non
habet unde reddat, quod utique eodem modo
sequeretur, si rem furatam, non in eleemosynam,
sed in ebrietatem, scortationem, aut aliam rem
impenderet: unde eleemosyna non per se, sed
per accidens tantum influit in illam impoten-
tiam restituendi, subindeque per accidens tan-
tum auget peccatum.

Secundo hæc verba, *auget potius peccatum
quam minuat*, explicari possunt de augmento
malitiæ, non quantum ad gravitatem, sed quan-
tum ad numerum peccatorum: ibi enim Augu-
stinus agit contra hæreticos, existimantes lici-
tum esse facere mala ut veniant bona, sicque lici-
tum esse furari ad dandam eleemosynam; & ut
talem errorem destruat, docet peccatis etiam
bona intentione factis, augeri numerum pecca-
torum; nam cum talia peccata, etiam si minora
sint peccatis mala intentione factis, revera pec-
cata sint, & bona intentione non totaliter excu-
sentur, ut s. præcedenti docuimus, illis multi-
plicatis, non minuitur, sed potius augetur nume-
rus peccatorum.

28. Ad confirmationem dicendum cum Cajeta-
no 2. 2. qu. 148. art. 4. dupliciter aliquid posse
habere rationem ultimi finis respectu peccatoris;
primo ut quod, tanquam rem quæ ut ultimus
finis appetitur; secundo ut quo, tanquam ra-
tionem propter quam in illa re ratio ultimi finis
constituitur: v. g. femina respectu luxuriosi ha-
bet rationem ultimi finis ut quod, quia est res
quæ ut ultimus finis ab eo appetitur; ejus verò
pulchritudo, quæ est ratio movens & inducens
impudicum, ad hoc ut avertat se à Deo ut ultimo
fine, & ad talem creaturam se convertat, habet
rationem ultimi finis solum ut quo. Quod ergo
habet rationem ultimi finis primo modo, non
minuit, sed auget malitiam peccati: id verò
quod tantum secundo modo est ultimus finis, po-
test malitiam peccati seu prave electionis mi-
nuere, non quidem ex ea parte quæ malum est,
vel inducens ad malum, sed quatenus aliàs se-
cundum se induit rationem boni, & facit actum
esse minus voluntarium: unde cum isto secundo
modo eleemosyna habeat rationem ultimi finis,
quando movet ad furandum, non auget, sed mi-
nuit malitiam furti.

29. Objicies secundo: Si aliquis ex malo fine eli-
gat aliquod medium bonum, v. g. ex intentione
adulterij eligat ire ad Ecclesiam, vel dare elee-
mosynam, ex bonitate talis medij electi non mi-
nuitur, sed potius augetur peccatum malæ in-
tentionis; cum tunc ex majori inclinatione in
pravum illum finem feratur: Ergo pariter boni-
tas finis intenti non minuit, sed auget malitiam
prave electionis. Consequentia patet à pari-
tate rationis: nam sicut finis est circumstantia
electionis, ita e converso electio est circumstan-
tia intentionis: Ergo si una non minuit mali-
tiam, licet sit circa objectum bonum, alia pariter
eam non minuet, quamvis sit circa objectum ho-
nestum.

30. Respondeo concessio Antecedente, negando

A consequentiam, & paritatem. Ratio discrimi-
nis est, quia finis est circumstantia *extrin-*
secuta, movens voluntatem ad eligendum, eique præbens ratio-
nem formalem volendi; unde ex bonitate rei in-
tente potest minuere malitiam prave electionis,
minuendo voluntarium pravam, ut antea expo-
suvimus: medium autem seu electio est circum-
stantia *quid* respectu intentionis, & se habet ut
ejus effectus, & ut quid consequens ad ipsam;
unde et si medium sit bonum ex objecto, non mi-
nuitur malitia prave intentionis, sed potius to-
ta malitia intentionis, redundat in ipsum me-
dium, tanquam in ejus effectum, omnemque
ejus bonitatem destruit.

ARTICVLVS II.

*Virum voluntas humana, ut recta sit, debeat
conformari divinæ, non solum in volito for-
mali, sed etiam in volito materiali?*

S. I.

Quibusdam præmissis difficultas resolvitur.

NOTANDVM primò: Quod licet prima
regula humanorum actuum, quæ est lex æ-
terna, præcipue consistat in dictamine intellectus
divini; quia tamen efficaciam & vim obligandi
sumit à voluntate divina, D. Thomas hic art. 9.
inquirit utrum bonitas voluntatis humanæ de-
pendeat ex conformitate ad voluntatem divi-
nam? Et respondet affirmativè: quia (inquit)
unumquodque rectum & bonum est, in quantum
attingit ad propriam mensuram: prima autem
humanæ voluntatis regula seu mensura est divi-
na voluntas; cum illa sit ipsa sanctitudo & sancti-
tas per essentiam, & summum bonum, ac ultimus
finis: Ergo ad hoc quod voluntas hominis sit bo-
na, requiritur quod conformetur voluntati divi-
næ. Unde Augustinus in Psal. 32. exponens illum
versiculum, *Rectos decet collaudatio*, ait: *Re-
ctum cor habet qui vult quod Deus vult*.

D Notandum secundo ex eodem S. Doctore art.
10. ejusdem quæstionis, quatuor modis intelligi
posse, voluntatem nostram conformari divinæ in
operando, secundum quatuor causarum genera.
Primò in genere causæ finalis, in quantum volun-
tas nostra vult propter eundem finem, propter
quem divina. Secundo in genere causæ formalis,
quia nimirum eadem est, saltem analogicè,
utriusque forma: & hanc habet quando operatur
ex charitate, quæ est analogia divinæ dilectionis,
ex qua Deus semper operatur, participatio. Ter-
tiò in genere causæ efficientis, quatenus Deus
vult aut permittit nostram voluntatem velle
quod vult, & eam ad volendum applicat; & hoc
modo semper voluntas nostra conformatur divi-
næ; quia semper vult quod Deus efficaciter de-
cernit, aut permittit eam velle, ut fuse ostendi-
mus in tractatu de voluntate Dei, agentes de effi-
cacia divinorum decretorum. Denique in genere
causæ materialis: & hæc conformitas desumitur
ex parte objecti, quod se habet ut materia circa
quam; unde reperitur in nostra voluntate, quan-
do vult idem objectum quod divina. Quod ut
magis declaretur.

Notandum est tertio, ex qu. 23. de veritate
art. 7. *In objecto voluntatis duo esse consideran-
da: unum quod est quasi materiale, scilicet ipsa*

res volita; aliud quod est quasi formale, scilicet ratio volendi, quæ est finis: sicut in objecto visus color est quasi materiale, lux verò quasi formale, quia per eam efficitur color visibilis actu; & sic ex parte objecti duplex conformitas inveniri potest, una ex parte voliti, ut quando homo vult aliquid quod Deus vult; alia ex parte rationis volendi, sive ex parte finis, ut cum aliquis propter hoc vult aliquid propter quod Deus &c. Hæc appellatur conformitas in volito formali; illa verò dicitur conformitas in volito materiali. Inquirimus ergo, an duplex hæc conformitas cum voluntate divina ad rectitudinem voluntatis humanæ requiratur? Pro resolutione

34. Notandum quartò, seu potiùs supponendum, quòd quando divina voluntas circa aliquod materiale volitum in particulari non innotescit nobis, non tenemur ei conformari. Unde ante cognitam divinam voluntatem Beati Angeli inter se pugnant & contrariantur, ut dicitur Danielis 10. Et Ecclesia, quia divinæ providentiæ & prædestinationis secreta ac decreta ignorat, orat pro omnibus fidelibus ut salutem consequantur æternam; quamvis plures ex illis sint reprobi, quibus Deus non vult conferre vitam æternam. Item David laudatus est à Domino, eò quòd cogitaverat ædificare ipsi templum (quod tamen non erat conforme divinæ voluntati, quæ disposuerat ut non ipse, sed filius ejus Salomon templum ei ædificaret) quia David talem divinæ voluntatis dispositionem ignorabat. Solum ergo difficultas est, an quando divina voluntas circa aliquod materiale volitum in particulari nobis innotescit, teneamur ipsi conformari. Tripliciter autem potest nobis innotescere & manifestari, scilicet per revelationem, per præceptum, vel per operationem: nam eo ipso quod Deus aliquid revelat, præcipit, vel operatur ad extra immediatè per seipsum, aut mediantibus causis secundis, ab ipso volitum esse constat: unde præceptum & operatio ad extra inter signa divinæ voluntatis numerantur.

35. Denique supponendum est, quod etiam si divina voluntas sit nota quocunque ex his tribus modis, non tenemur ei conformari secundum appetitum sensitivum, vel voluntatem ut est natura, sed possumus ei dissentire, & velle oppositum: v. g. licet infirmus ex effectu evidentè cognoscat voluntatem Dei esse ut infirmetur, non tenetur tamen secundum appetitum sensitivum complacere sibi in illa infirmitate, & eam appetere; quoniam appetitus sensitivus naturaliter refugit nocivum & destructivum suppositi, & hæc inclinatio bona est, & à Deo; & idem dicendum de voluntate ut natura, quæ etiam respicit bonum totius suppositi. Unde Christus in horto olivarum tristabatur, & refugiebat mortem, secundum appetitum sensitivum, & secundum voluntatem ut natura erat, & inclinatio totius suppositi, cum de nostræ naturæ communionem dicebat: *Tristis est anima mea usque ad mortem. Pater si possibile est transeat à me calix iste.* His pro resolutione difficultatis propositæ præmissis

Dico primò: Homo tenetur voluntatem suam divinæ conformare in volito formali, seu in fine. Conclusio est certa, & à nemine negatur, nisi fortè ab illis qui admittunt opera in individuo indifferentia; hæc enim non tendunt in Deum, seu bonum divinum, tanquam in finem.

36. Probatur primò: Conformari voluntati divi-

næ in volito formali, est ipsi conformari in ratione communi & generali, propter quam Deus operatur, & quæ est bonum commune totius universi, secundum quod tale bonum ordinatur ad ipsum Deum, & ad ejus gloriam, ut ad finem: Sed voluntas humana non potest in hoc honestè & rationaliter discrepare à divina, ut patet: Ergo homo tenetur conformari voluntati divinæ in volito formali, saltem negativè, hoc est non discordare positivè ab illa in tali volito.

37. Probatur secundò ratione quam insinuat D. Thomas hic art. 10. in resp. ad 1. ubi ait: *Deus quicquid vult, vult sub ratione boni, & ideo quicumque vult aliquid sub quacumque ratione boni* (non apparentis, sed veri, ut explicat Caietanus) *habet voluntatem conformem voluntati divinæ, quantum ad rationem voliti.* Unde sic potest formari ratio: Ex hoc actus voluntatis humanæ conformatur voluntati divinæ in volito formali, quod tendit in bonum divinum, sicut voluntas divina, id est, tanquam in finem: Sed homo in omni sua operatione tenetur, virtualiter saltem & implicite, tendere in bonum divinum tanquam in finem: Ergo & conformari voluntati divinæ in volito formali. Major patet, Minor probatur. Quilibet actus humanus & deliberatus debet esse honestus & bonus moraliter, cum nullus possit dari actus humanus indifferens in individuo, ut disputatione præcedenti ostendimus: Sed omne opus moraliter bonum, ex se & ex natura sua tendit in Deum, seu est propter bonum divinum tanquam propter finem ultimum; cum procedat à Deo ut primo principio, & sit quædam participatio bonitatis divinæ: Ergo homo in omni sua operatione tenetur, virtualiter saltem & implicite, tendere in bonum divinum tanquam in finem. Dixi *virtualiter saltem & implicite*, quia homo non tenetur actu formali & expresso omnes suos actus in bonum divinum tanquam in finem ultimum referre, sed sufficit quod velit operari propter bonum honestum, quod ex propria natura tendit in bonitatem divinam, nisi impedimentum malæ circumstantiæ apponatur.

Dico secundò: Homo non tenetur conformari voluntati divinæ in volito materiali, nisi quando voluntas divina nobis præcepto vel prohibitionem manifestatur. Est contra Alensem, D. Bonaventuram, Nominales, & alios antiquos Theologos, quos refert & citat Ildephonsus hic disp. 214. dubio 3.

38. Probatur primò ex D. Thoma, qui expressissimè docet hanc conclusionem, multis in locis, præsertim hic art. 10. ubi ait: *Voluntas humana tenetur conformari divinæ in volito formaliter; tenetur enim velle bonum divinum & commune, sed non materialiter.* Et qu. 23. de verit. art. 8. in corp. *Divinæ (inquit) voluntati simpliciter in fine conformari tenemur; in volito autem non nisi secundum quod illud volitum consideratur sub ordine ad finem: qui quidem ordo semper debet nobis meritiò displicere secundum aliquam aliam considerationem, utpotè secundum quod in contrarium finem est ordinabile.* Quibus verbis rationem fundamentalem nostræ conclusionis insinuat, quæ potest sic breviter proponi. Eadem res volita, quæ est objectum materiale voluntatis, potest esse bona secundum rationem universalem, & mala secundum rationem particularem: Ergo potest simul esse rectè volita à Deo ut authore & provisoro universali, & nolita

ab homine ut causa particulari. Consequentia A patet: quia tam voluntas quæ vult rem ut habet rationem boni, quàm quæ non vult illam ut habet rationem mali, bona est. Antecedens probatur: nam, ut inquit S. Thomas, *Voluntas fertur in suum objectum, secundum quod à ratione proponitur: contingit autem aliquid à ratione considerari diversimodè, ita quod sub una ratione est bonum, & secundum aliam rationem non bonum.* Unde si intellectus Dei, qui est creator & gubernator universalis omnium, proponat ejus voluntati aliqua objecta mala & disconvenientia, putà pestem, bellum, mortem, aut alias miseras & calamitates, ut conducunt ad manifestationem suæ justitiæ, aut misericordiæ, vel ad bonum & pulchritudinem universi, illa erunt bona & convenientia respectu voluntatis divinæ, mala autem & disconvenientia voluntati humanæ; quia intellectus humanus, cum sit particularis, ea non proponit sub ratione illa generali boni, sed ut mala & nociva proprio supposito cujus voluntas est inclinatio: Ergo &c.

39. Hæc ratio illustrari potest exemplo occisionis latronis, quæ secundum rationem universalem, & relationem ad bonum commune reipublicæ, quâ ratione eam considerat Judex, bona est; sicque Judex, dum vult occisionem latronis, quia justa est, bonam voluntatem habet: secundum rationem verò particularem, quatenus scilicet est privatio vitæ latronis, familiæ disconveniens, quâ ratione eam considerat uxor & filij ipsius, mala est, sicque voluntas uxoris, & filiorum, nolentium maritum, aut patrem occidi, est etiam bona. Cum ergo pariter eadem res, v. g. mors hominis, relata ad communem ordinem universi, vel propter ostensionem divinæ justitiæ, possit esse bona, mala verò respectivè ad filium hujus hominis, qui ejus patrocinio orbatus manet, & ad quem non attinet communis ordo universi, aut divinæ justitiæ; poterit simul justè & rationabiliter esse volita à Deo, & nolita ab homine. Unde Augustinus in Enchir. cap. 101. ait: *Aliquando bonâ voluntate homo vult aliquid, quod Deus non vult. Tanquam si bonus filius patrem velit vivere, quem Deus bonâ voluntate vult mori.* Similia habet Anselmus in libro de voluntate Dei, ad medium, & in libro de similitudinibus cap. 159. ubi hæc scribit: *Non semper debemus velle quod Deus vult, sed hoc debemus velle quod Deus vult nos velle debere. Vult enim Deus B. Martinum ab hac vita tollere: sed si ejus discipuli hoc tunc voluissent, crudeles exiissent, at noluerunt quod Deus noluit, sed voluerunt quod Deus voluit eos velle debere. & viam justitiæ tenuere.*

40. Confirmatur: Omnes res mihi molestas & nocivas scio in particulari esse factas à Deo, subindeque ab ipso volitas, ut venenum, ægritudinem, ardorem solis, combustionem ignis, muscas, pulices, culices, serpentes &c. & tamen non teneor omnia ista velle, quia molesta & nociva sunt; sed possum ac debeo ea fugere & vitare: Ergo non omni volito materiali teneor conformari, tamen si sciam in particulari esse volitum à Deo, sed possum illud respuere, & media ad illud vitandum inquirere, & adhibere.

41. Adverte tamen, quod quando aliquis adhibet hujusmodi media voluntati divinæ opposita, non debet id facere ex intentione repugnandi voluntati Dei, seu impediendi efficaciam & or-

dinationem ipsius providentiæ, aliàs peccaret; sed solum ut repellat à se id quod sibi nocivum & molestum est.

42. Adverte etiam me dixisse in conclusione, hominem non teneri conformari voluntati divinæ in volito materiali, nisi quando voluntas divina nobis præcepto vel prohibitione manifestatur: quia hoc est discrimen inter voluntatem Dei præcipientem, vel prohibentem aliquid, & omnes alias, ut voluntatem beneplaciti, consilij, permissionis, quod hæc voluntas præcipiens, vel prohibens, habet annexam voluntatem obligandi hominem ad agendum vel non agendum aliquid, quod non habent aliæ voluntates. Unde D. Thomas 2. 2. qu. 104. art. 4. ad 3. ait: *Et si non teneatur homo velle quod Deus vult, semper tamen tenetur velle quod Deus vult eum velle: & hoc homini præcipue innotescit per præceptum divinum: & ideo tenetur homo in omnibus, divinis præceptis obedire.*

S. II.

Solvuntur objectiones.

43. **O**BJECTIONES primò contra secundam conclusionem: D. Thomas in 1. dist. 48. qu. unica art. 4. docet, quod licet voluntas ut natura, & appetitus sensitivus, possint fugere id quod Deus vult, deliberatâ tamen voluntate tenentur conformari divinæ voluntati in volito. Ubi loquitur apertè de volito materiali: nam respectu voliti formalis non habet locum appetitus sensitivus, aut voluntas ut natura, cum non possint attingere finem propter quem Deus operatur. Et qu. 23. de verit. art. 8. ad 3. ponit differentiam inter voluntatem Prælati & Dei, aitque, *Quod voluntas Prælati non est regula nostræ voluntatis, sicut divina voluntas, sed præceptum ejus.* Ergo juxta D. Thomam ista obligatio conformandi nos divinæ voluntati, non est regulanda per præceptum, sed per simplicem voluntatem.

44. **D** Propter hæc testimonia Conradus hic super art. 10. & Suarez tract. 3. disp. 11. sect. ultimâ, existimant S. Thomam esse in ea sententia, quod voluntas humana deliberata, tenetur conformari divinæ in volito materiali. Verùm cum S. Doctor tam clarè & perspicuè locis supra adductis sententiam nostram expresserit, de ejus mente non est dubitandum, sed ista loca debent juxta ea quæ in aliis expressè docet exponi. Unde ad primum dicendum est, D. Thomam loqui de voluntate deliberata, ut sequitur cognitionem apprehendentem rationes superiores & divinas; quam voluntatem contraponit appetitui sensitivo, & voluntati ut est natura, quæ non respiciunt superiores rationes, & motiva, quibus divina voluntas movetur, sed solum particulares & proprias, quæ sibi naturales sunt: sic autem accipiendò voluntatem, tenemur conformari voluntati divinæ in volito etiam materiali; quia tunc volitum illud non consideratur secundum se & absolutè, sed prout stat sub ordine ad finem, ad quem Deus illud ordinat, subindeque ipsum volitum formale, id est motivum ipsius voluntatis divinæ, involuit.

45. Ad secundum respondetur, D. Thomam loqui de voluntate divina pro volito formali: quia dicit voluntatem Prælati non esse regulam nostræ voluntatis, sicut est voluntas divina, sed præceptum ejus: constat autem voluntatem divi-